

Шляхи поділу спадщини між спадкоємцями

З моменту прийняття спадщини двома або більше спадкоємцями спадкове майно, як правило, є об'єктом їх спільної часткової власності. Термін "спільна часткова власність" використовується в даному випадку умовно, враховуючи, що до складу спадщини входять не тільки речові права, але й зобов'язальні права, права інтелектуальної власності тощо, а також обов'язки спадкодавця. Тому частка у спадщині - не те ж саме, що і частка у праві спільної власності. Проте враховуючи схожість у правовому регулюванні при здійсненні поділу спадщини або виділу частки у натурі можуть використовуватись норми, які регулюють поділ майна, що є у спільній частковій власності або виділ частки з цього майна. Необхідність укладення угоди про поділ пояснюється тим, що спадкові частки, належні спадкоємцям, які прийняли спадщину, є переважно не реальними, а ідеальними, тобто вираженими чисельно (1/2, 1/3 тощо).

Лише у випадку чіткого визначення у заповіті того майна, яке переходить до спадкоємців, це майно поділу не підлягає, а є об'єктом особистої власності того спадкоємця, якому воно призначено.

Частина 1 ст. 1278 Цивільного кодексу (надалі-ЦК) встановлює законодавчу презумпцію рівності часток спадкоємців, яка може бути спростована лише волею спадкодавця, вираженою у заповіті.

Для того, щоб усунути режим спільної часткової власності і відокремити своє спадкове майно від чужого, спадкоємцям, які прийняли спадщину, надано право на поділ спадкового майна із виділом у натурі частки із майна, що знаходиться у спільній частковій власності. Внаслідок поділу ідеальні частки перетворюються у реальні, які складаються з визначеної сукупності прав та обов'язків.

Слід відзначити, що ст. 1267 ЦК, дозволяє спадкоємцям за законом за угодою між собою змінити розмір частки у спадщині когось із них (частини 2, 3). У нотаріальній практиці укладення спадкоємцями за законом правочину про зміну розміру частки у спадщині за ст. 1267 ЦК і правочину про поділ спадщини розглядається як окремі юридичні дії. Таким чином, спадкоємці за законом мають право змінити розмір спадкових часток на підставі окремого договору про це. Водночас, змістом договору про поділ є визначення конкретного майна, яке відповідає часткам спадкоємців і належить кожному з них.

Правочин про поділ спадщини здійснюється за згодою спадкоємців, що прийняли спадщину, і оформляється договором між ними, у якій зазначаються належні їм реальні частки у спадщині. Даний договір може стосуватися як поділу усього спадкового майна, так і виділу частки одного чи кількох спадкоємців. При цьому допускається грошова компенсація, якщо вартість майна є різною.

У договорі про поділ спадщини спадкоємці позбавлені права вказувати про зміну часток у спадщині. У разі якщо вартість майна, яке належить спадкоємцеві в результаті поділу, та вартість спадкової частки є різними, за згодою спадкоємців допускається грошова компенсація.

Ст. 1267 ЦК наділяє спадкоємців за законом правом змінити розмір частки у спадщині когось із них (ч. 2, 3). Зміна частки у спадщині проводиться за згодою спадкоємців після прийняття її, але до видачі свідоцтва про право на спадщину, слід визнати, що норми частин другої та третьої ст. 1267 ЦК присвячені особливостям поділу спадщини між спадкоємцями за законом. Отже, дана норма є спеціальною у відношенні спадкоємців за законом і надає їм додаткові права при поділі спадщини.

Поділ спадкового майна провадиться за згодою спадкоємців, які прийняли спадщину. Ця норма відповідає вищевикладеним положенням, що дозволяють відступити від розміру спадкових часток спадкоємцям за законом, однак не узгоджується з принципом про те, що якщо заповідач розподілив спадщину між спадкоємцями, то поділ не у відповідності з волею заповідача не є можливим. Таким чином, можна дійти

висновку, що спадкоємці за законом мають право поділити спадщину на свій розсуд із зміною розміру спадкових часток, а спадкоємці за заповітом такого права позбавлені.

При недосягненні згоди між спадкоємцями, поділ здійснюється у судовому порядку відповідно до часток, належних кожному із спадкоємців. У останньому випадку поділ спадкового майна оформляється судовим рішенням.